

Technika marionetki długoniciowej.
Wielopłaszczyznowe środki wyrazu scenicznego
w grze aktora i motoryce lalki na podstawie
budowania roli w spektaklu *Piotruś Pan*
w reżyserii Arkadiusza Klucznika,
Teatr Lalek „Arlekin” im. Henryka Ryla w Łodzi

Lalki teatralne mają w sobie niezwykłą moc. Szczególny potencjał animacyjny tkwi w marionetce, formie plastycznej podległej animatorowi, a zarazem niezależnym bycie scenicznym. Wisząc na grzebieniu, jest tylko kawałkiem drewna, przedmiotem z ukrytą duszą, ale gdy tylko animator bierze krzyżak w dłoń, lalka nagle zaczyna żyć, myśleć i czuć, krzyżak poruszany dłonią aktora staje się bijącym sercem marionetki. To właśnie jest najbardziej fascynujące w tej technice.

Zagadnienie marionetki jako formy teatralnej to temat bardzo rozległy. Liczne systemy zmechanizowania lalki i krzyżaka, rozmaite warianty adaptacji przestrzeni marionetkowej oraz indywidualne doświadczenia aktorów – animatorów w przełożeniu na spersonalizowaną motorykę formy lalkowej stanowią niezwykle bogatą przestrzeń do badań, porównań i analiz.

Jako technika gry w teatrze lalek, marionetka obecna jest od najdawniejszych czasów. Forma lalki niciowej i sycylijskiej – poruszanej za pomocą drutów – funkcjonuje do dnia dzisiejszego na scenach teatralnych. Najczęściej możemy spotkać marionetkę krótkoniciową, poruszającą się po tej samej płaszczyźnie co animator. Pojawiają się także realizacje teatralne z użyciem marionetek sycylijskich. Technika marionetki długoniciowej, będąca przedmiotem tej pracy, jest niemniej atrakcyjna od poprzedniczek, jednakże jej wykorzystanie w teatrze obliguje twórców do stworzenia indywidualnej przestrzeni scenicznej. Powinna ona spełniać podstawowe kryterium dla długich nici – posiadać odpowiedni podest bądź konstrukcję wynoszącą animatorów ponad płaszczyznę gry lalki. Taka adaptacja przestrzeni scenicznej ogranicza jednak zakres ścieżek, które lalka może pokonać oraz wymaga odpowiedniej scenografii, będącej integralną częścią konstrukcji – mobilnej i nie kolizyjnej dla lalek poruszających się w wąskiej przestrzeni sceny. To wszystko składa się na zadanie niełatwe i kosztowne, mające znaczący wpływ na popularność jej stosowania. Marionetka długoniciowa jest techniką spotykaną sporadycznie lecz na szczęście nie całkowicie zapomnianą.

Przez pięć lat mojej pracy zawodowej w Teatrze Lalek „Arlekin” im. H. Ryla w Łodzi zrealizowałam trzy przedstawienia w technice marionetki długoniciowej. Jednym z nich był spektakl *Piotruś Pan*, a doświadczenia zdobyte poprzez budowanie kilku ról w tej technice posłużyły mi za materiał do pracy doktorskiej.

Moje doświadczenia zebrane zarówno podczas pracy w teatrze jak i nauczanie przedmiotu gra aktorska marionetką w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Krakowie, Filia we Wrocławiu na Wydziale Lalkarskim stanowią, według mnie, doskonałą okazję do zgłębienia tematu i prezentacji procesów twórczych związanych z tą dziedziną sztuki.

Jako lalkarz praktykujący w tej technice od dziesięciu lat i jedyny pedagog akademicki, który uczy gry aktorskiej marionetką długoniciową na wyższej uczelni w Polsce, chciałabym przybliżyć czytelnikom problematykę funkcjonowania lalek poruszanych na długich niciach. W swojej pracy poddaje analizie kwestie zarówno teoretyczne jak i techniczne, uwzględniające możliwości wykorzystania tej formy na scenie oraz opisuję w możliwie najprostszym sposobie tę niezmiernie ciekawą lalkę teatralną jaką jest marionetka długoniciowa.

Anna Guzik